

ΜΑΟ ΤΣΕ ΤΟΥΝΓΚ

ΣΧΕΤΙΚΑ

ΜΕ ΤΗΝ

ΠΡΑΞΗ

*Γιά τή σχέση τῆς γνώσης μέ τήν πράξη
Γιά τή σχέση τῆς γνώσης μέ τή δράση
(Ἰούλης 1937)*

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ»

MAD THE TOYNIK

Handwritten signature

ΜΑΟ ΤΣΕ-ΤΟΥΝΓΚ: ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

ΜΑΟ ΤΣΕ - ΤΟΥΝΓΚ

ΣΧΕΤΙΚΑ
ΜΕ ΤΗΝ
ΠΡΑΞΗ

*Γιά τή σχέση τῆς γνώσης μέ τήν πράξη
Γιά τή σχέση τῆς γνώσης μέ τή δράση
(^ο Ιούλης 1937)*

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ»

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Στό Κόμμα μας υπήρχε μια ομάδα από συντρόφους-όπαδούς του δογματισμού που για πολύ διάστημα απόριπταν την πείρα της κινέζικης επανάστασης, αρνιόνταν την αλήθεια ότι «ο μαρξισμός δεν είναι δόγμα, μά καθοδήγηση για δράση» και τό μόνο που έκαναν ήταν νά τρομάζουν τούς ανθρώπους μέ ξεχωριστές λέξεις και φράσεις, παρμένες απ' τά κείμενα τών μαρξιστικών βιβλίων.

Υπήρχε και μια άλλη ομάδα από συντρόφους-όπαδούς του εμπειρισμού που για πολύ διάστημα επέμεναν στην προσωπική περιορισμένη πείρα τους, δεν καταλάβαιναν τή σπουδαιότητα της θεωρίας για τήν επαναστατική πραχτική, δεν έβλεπαν τίς επαναστατικές συνθήκες στό σύνολό τους, αν και δούλευαν μέ τήν καρδιά τους, αλλά στά τυφλά. Οί δυό αυτές ποικιλίες τών ιδεολογικών λαθών τών συντρόφων μας, κυρίως οί δογματικές αντιλήψεις, προξένησαν τεράστια ζημιά στην κινέζικη επανάσταση στά 1931-34. Οί δογματιστές, που φοροδσαν τό μανδύα του μαρξισμού-λενινισμού, παραπλάνησαν πλατιούς κύκλους συντρόφων μας. Τό έργο του σ. Μάο Τσέ-Τούνγκ «Σχετικά μέ τήν πράξη» γράφτηκε για νά ξεσκεπαστούν μέσα στό κόμμα, από τήν άποψη της μαρξιστικής θεωρίας για τή γνώση, τά λάθη υποκειμενισμού τών όπαδών του δογματισμού και του εμπειρισμού, ιδιαίτερα του δογματισμού. Έπειδή ή προσοχή σ' αυτό τό έργο δίνεται στό ξεσκέπασμα του δογματισμού — αυτού του είδους του υποκειμενισμού — που μισεί τήν πραχτική, γι' αυτό και τό έργο έχει τόν τίτλο: «Σχετικά μέ τήν πράξη». Για τίς άπόψεις που αναλύονται σ' αυτό τό έργο, ο σ. Μάο Τσέ-Τούνγκ έκανε διάλεξη στό πανεπιστήμιο του αντιϊαπωνικού πολέμου στό Γιενάν.

Ο προμαρξιστικός υλισμός εξέταζε τὰ ζητήματα τῆς γνώσης ἀποσπασμένα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία, ἀποσπασμένα ἀπὸ τὴν ἱστορική ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητας, καί γι' αὐτό τό λόγο δέ μπορούσε νά καταλάβει τὴ σχέση ἀλληλοεξάρτησης τῶν γνώσεων μέ τὴν κοινωνική πραχτική, δηλ. τὴ σχέση ἀλληλοεξάρτησης τῶν γνώσεων μέ τὴν παραγωγή καί τὴν ταξική πάλη.

Πρὶν ἀπ' ὅλα, οἱ μαρξιστές θεωροῦν ὅτι ἡ παραγωγική δράση εἶναι ἡ βασικότερη πραχτική δράση, πού καθορίζει κάθε ἄλλη δράση. Στὶς γνώσεις τους, οἱ ἄνθρωποι ἐξαρτιοῦνται κυρίως ἀπὸ τὴν ὑλική παραγωγική δράση, κατανοοῦν βαθμιαῖα τὰ φαινόμενα τῆς φύσης, τὸ χαρακτήρα τῆς φύσης, τὴ νομοτέλεια τῆς φύσης καί τίς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μέ τὴ φύση. Ταυτόχρονα, μέ τὴν παραγωγική δράση, γνωρίζουν βαθμιαῖα καί τίς σέ διαφορετικό βαθμό καθορισμένες ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ὅλες αὐτές οἱ γνώσεις δέ μπορούν ν' ἀποχτηθοῦν ἂν εἶναι ἀποσπασμένες ἀπὸ τὴν παραγωγική δράση. Στὴν ἀταξική κοινωνία, μέ τίς κοινές προσπάθειες τοῦ κάθε ἀνθρώπου — πού ἐνεργοῦσε σὰ μέλος τῆς κοινωνίας — καί τῶν ὑπόλοιπων μελῶν τῆς κοινωνίας, δημιουργοῦνταν καθορισμένες παραγωγικές σχέσεις, πραγματοποιοῦνταν μιά παραγωγική δράση πού στρεφόταν πρὸς τὴ λύση τῶν ζητημάτων τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Στὶς διαφορετικές ταξικές κοινωνίες, τὰ μέλη τῶν διαφορετικῶν ταξικῶν κοινωνιῶν δημιουργοῦν ἐπίσης σέ διαφορετικές μορφές καθορισμένες παραγωγικές σχέσεις, πραγματοποιοῦν μιά παραγωγική δράση πού ἀποσκοπεῖ τὴ λύση τῶν ζητημάτων τῆς ὑλικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Αὐτό ἀποτελεῖ τὴ βασική πηγή ἀνάπτυξης τῶν ἀνθρώπινων γνώσεων.

Ἡ κοινωνική πραχτική τῶν ἀνθρώπων δέν περιορίζεται μονάχα στήν παραγωγική δράση, ἀλλά ἔχει καί πολλές ἄλλες μορφές: ταξική πάλη, πολιτική ζωή, δράση στόν τομέα τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τέχνης. Μέ δύο λόγια, οἱ ἀνθρωποὶ παίρνουν μέρος σ' ὅλες τίς σφαίρες τῆς κοινωνικῆς πραχτικῆς ζωῆς. Γι' αὐτό ὁ ἀνθρωπος στίς γνώσεις του ἔξω ἀπό τήν ὑλική ζωή, κατανοεῖ σέ διαφορετικό βαθμό τίς διαφορετικές σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους στήν πορεία τῆς πολιτικῆς καί ἐκπολιτιστικῆς ζωῆς (πού συνδέεται στενά μέ τήν ὑλική ζωή). Ἰδιαίτερα μεγάλη ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῶν ἀνθρώπινων γνώσεων ἀσκοῦν οἱ διάφορες μορφές τῆς ταξικῆς πάλης. Στήν ταξική κοινωνία, ὁ κάθε ἀνθρωπος κατέχει μιὰ καθορισμένη ταξική θέση καί σέ κάθε ἰδεολογία ὑπάρχει καί ἡ ταξική σφραγίδα.

Οἱ μαρξιστές θεωροῦν ὅτι στήν ἀνθρώπινη κοινωνία ἡ παραγωγική δράση ἀναπτύσσεται, βῆμα πρὸς βῆμα, ἀπό κατώτερες βαθμίδες σέ ἀνώτερες, καί γι' αὐτό οἱ γνώσεις τῶν ἀνθρώπων, τόσο σχετικά μέ τό φυσικό κόσμο ὅσο καί σχετικά μέ τήν κοινωνία, ἀναπτύσσονται μέ τή σειρά τους βῆμα πρὸς βῆμα ἀπό κατώτερες βαθμίδες σέ ἀνώτερες δηλ, ἀπό τό ἀπλό στό σύνθετο, ἀπό τό μονόπλευρο στό πολύπλευρο. Στή διάρκεια μιᾶς πολὺ μακρόχρονης ἱστορικῆς περιόδου, οἱ ἀνθρωποὶ μπορούσαν νά κατανοοῦν τήν ἱστορία τῆς κοινωνίας μονάχα μ' ἓνα μονόπλευρο τρόπο: Τό γεγονός αὐτό προερχόταν, ἀπό τή μιὰ μεριά, ἀπό τίς ἐγωϊστικές ἀντιλήψεις τῶν ἐκμεταλλευτριῶν τάξεων πού διαστρέβλωναν συνεχῶς τήν ἱστορία τῆς κοινωνίας, καί, ἀπό τήν ἄλλη, ἀπό τά στενά πλαίσια τῆς παραγωγῆς πού περιορίζαν τόν ὀρίζοντα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὀλόπλευρη ἱστορική κατανόηση τῆς ἐξέλιξης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας καί ἡ μετατροπή τῶν γνώσεων γιά τήν κοινωνία σέ ἐπιστήμη (καί αὐτό μπορεῖ νά γίνει μονάχα ὅταν ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν [δυνάμεων ἔχει φτάσει σ' ἓνα ὑψηλό ἐπίπεδο, ὅταν μαζί μέ τή μεγάλη βιομηχανία ἐμφανίζεται τό σύγχρονο προλεταριάτο), αὐτό εἶναι ἡ μαρξιστική ἐπιστήμη.

Οί μαρξιστές θεωρούν ότι μονάχα ή κοινωνική πραχτική τών ανθρώπων μπορεί νά είναι τό άληθινό κριτήριο τών ανθρώπινων γνώσεων για τόν κόσμο πού μάς περιβάλλει. 'Η πραχτική θέση είναι τέτια ώστε μονάχα στήν πορεία τής κοινωνικής πραχτικής (στήν πορεία τής υλικής παραγωγής, τής ταξικής πάλης, τών επιστημονικών πειραμάτων), οί ανθρώπινες γνώσεις μπορούν νά έπαληθευτούν μέ τήν πραγματοποίηση τών επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων. "Αν οί άνθρωποι θέλουν νά σημειώσουν έπιτυχίες στή δουλιά, δηλ, νά έπιτύχουν τά επιδιωκόμενα αποτελέσματα, τότε όφείλουν άπαραίτητα νά προσαρμόσουν τίς ιδέες τους στή νομοτέλεια του άντικειμενικού κόσμου πού μάς περιβάλλει. Σ' αντίθετη περίπτωση, θά ήττηθούν στήν πραχτική. "Υστερ' από μιά ήττα, οί άνθρωποι βγάζουν διδάγματα από τήν ίδια τήν άποτυχία, αλλάζουν τίς ιδέες τους και τίς προσαρμόζουν στή νομοτέλεια του γύρω κόσμου, μετατρέποντας έτσι τήν ήττα σε νίκη. 'Εκείνο πού λέμε: «ή ήττα είναι ή μάνα τής έπιτυχίας» και «τό πάθημα είναι μάθημα» έκφράζει άκριβώς αυτή τήν άλήθεια. 'Η θεωρία τής γνώσης του διαλεκτικού υλισμού δάζει τήν πραχτική σε πρώτη θέση γιατί θεωρεί ότι σε καμιά περίπτωση δέν έπιτρέπεται ν' αποσπώνται οί γνώσεις τών ανθρώπων από τήν πραχτική και άγωνίζεται ένάντια σ' όλες τίς λαθεμένες θεωρίες πού άρνούνται τή σπουδαιότητα τής πραχτικής και παραδέχονται τή ύπαρξη διάστασης ανάμεσα στίς γνώσεις και τήν πραχτική. 'Ο Λένιν έλεγε: «'Η πραχτική είναι πιο ψηλά από τή (θεωρητική) γνώση, γιατί έχει όχι μόνο τό προτέρημα τής γενικότητας, μά και τής άμεσης πραγματικότητας»*.

'Η μαρξιστική φιλοσοφία, ό διαλεκτικός υλισμός, έχει δύο δεσπόζουσες ιδιότητες: 'Η πρώτη ιδιότητα είναι ό ταξικός χαρακτήρας του, ή άνοιχτή άναγνώριση ότι ό διαλεκτικός υλισμός έξυπηρετεί τό προλεταριάτο. 'Η δεύτερη ιδιότητα είναι ή πραχτική του, ή επικύρωση τής άλληλοεξάρτησης θεωρίας και

* Β. Ι. Λένιν: «Φιλοσοφικά τετρίδια», σελ. 185.

πραχτικής, καθώς και του ότι βάση της θεωρίας είναι ή πραχτική και ότι μέ τή σειρά της ή θεωρία έξυπηρετεί τήν πραχτική. Ἡ ἀλήθεια τῶν γνώσεων ή τής θεωρίας δέν καθορίζεται σέ έξάρτηση ἀπό τό ποιές εἶναι οἱ ὑποκειμενικές αἰσθήσεις ἀλλά σέ έξάρτηση ἀπό τό ποιὰ εἶναι τ' ἀποτελέσματα τής ἀντικειμενικής κοινωνικής πραχτικής. Κριτήριο τής ἀλήθειας μπορεῖ νά εἶναι μονάχα ή κοινωνική πραχτική. Ἡ ἀποψη τής πραχτικής πρέπει νά εἶναι ή πρώτη και βασική ἀποψη τής θεωρίας τής γνώσης του διαλεκτικού ὕλισμου*.

Μέ ποιό λοιπόν τρόπο οἱ ἀνθρώπινες γνώσεις βγαίνουν ἀπό τήν πραχτική και έξυπηρετοῦν και πάλι τήν πραχτική; Γιά νά τό καταλάβουμε αὐτό ἀρκεῖ νά γνωρίσουμε τήν πορεία τής ἀνάπτυξης τῶν γνώσεων.

Ἀρχικά, στήν πορεία τής πραχτικής, οἱ ἀνθρωποι, ἔβλεπαν πρῶτα μονάχα μερικές ξεχωριστές πλευρές ἀπ'τά φαινόμενα τῶν ξεχωριστῶν πραγμάτων στήν πορεία τής ἀνάπτυξής τους, ἔβλεπαν τίς ξεχωριστές πλευρές τῶν πραγμάτων, ἔβλεπαν τήν έξωτερική σχέση ἀνάμεσα στά ξεχωριστά πράγματα. Οἱ ἀνθρωποι, λογουχάρη, πού ἦρθαν στό Γιενάν για νά κάνουν ἔρευνα, τίς πρῶτες μιά-δυό μέρες ἔβλεπαν τήν τοποθεσία, τούς δρόμους, τά σπίτια του Γιενάν, ἔρχονταν σ'ἐπαφή μέ πολλούς ἀνθρώπους, ἔπαιρναν μέρος σέ δεξιώσεις, σέ ἐσπερίδες, σέ συγκεντρώσεις, ἀκούγαν διάφορους λόγους, διάβαζαν διάφορα ντοκουμέντα. Ὅλα αὐτά εἶναι τά φαινόμενα τῶν πραγμάτων, οἱ ξεχωριστές πλευρές τῶν πραγμάτων και ή έξωτερική σχέση αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Αὐτό ὀνομάζεται αἰσθησιακή βαθμίδα τής γνώσης, δηλ, βαθμίδα τῶν αἰσθήσεων και ἐντυπώσεων. Αὐτό σημαίνει ὅτι τά διάφορα πράγματα στό Γιενάν ἐπέδρασαν στά αἰσθητήρια ὄργανα τῶν κυρίων τής ομάδας ἐρευνητῶν, ὅτι προκάλεσαν σ'αὐτούς αἰσθήσεις, ὅτι στή συνείδησή τους γεννήθηκαν μιά σειρά ἐντυπώσεις και μιά γενική έξωτερική σχέση ἀνάμεσα σ'αὐτές τίς ἐντυπώσεις. Αὐτή

* Β. Ι. Λένιν: Ἔπαντα, τόμ. XIII, σελ. 116

είναι ή πρώτη βαθμίδα τής γνώσης. Στή βαθμίδα αυτή, οί άνθρωποι δέ μπορούν άκόμα νά σχηματίσουν βαθιές έννοιες και νά βγάλουν συμπεράσματα πού ν' ανταποκρίνονται στή λογική.

Ή συνέχιση τής κοινωνικής πραχτικής προκαλεί στήν πραχτική τών ανθρώπων μιά πολλαπλή επανάληψη τών πραγμάτων πού αυτοί αισθάνονται και πού τούς κάνουν έντύπωση. Γι' αυτό στό ανθρώπινο κεφάλι συντελείται ένα άλμα στήν πορεία τής γνώσης, γεννιέται ή έννοια. Ή έννοια αυτή καθαυτή δέν άντανακλά πιά μόνο τό φαινόμενο τών πραγμάτων, τίς ξεχωριστές πλευρές τών πραγμάτων, τήν έξωτερική σχέση τους, άλλα παριστάνει τήν άφομοίωση τής ούσίας τών πραγμάτων, του κοινού πού ύπάρχει στά πράγματα, τής έσωτερικής σχέσης τών πραγμάτων. Ή έννοια και ή αίσθηση δέν έχουν μόνο ποσοτική διαφορά μά και ποιοτική διαφορά. Ή παραπέρα ανάπτυξη πρós αυτή τήν κατεύθυνση, ή έφαρμογή τών μεθόδων κρίσης και συλλογισμού μπορούν νά οδηγήσουν σέ συμπεράσματα πού ν' ανταποκρίνονται στή λογική. Αυτό πού λέγεται στό «Διήγημα για τά τρία βασίλεια» ότι «όταν σουφρώνεις τά φρύδια, γεννιούνται σκέψεις στήν καρδιά» ή αυτό πού λέμε συχνά: «άφηστε με νά σκεφτώ», είναι άκριβώς ή στιγμή πού ό άνθρωπος χρησιμοποιεί στό νου του τίς έννοιες για τήν κρίση και τό συλλογισμό. Αυτή είναι ή δεύτερη βαθμίδα τής γνώσης. Οί κύριοι άπ' τήν ομάδα έρευνητών πού ήρθαν έδώ πέρα, άφού μάζεψαν [διάφορα ύλικά και άφού «σκέφτηκαν» πάνω σ' αυτά, θά μπορούσαν νά φτάσουν στήν παρακάτω γνώμη. «Ή πολιτική του άντιϊαπωνικού έθνικού ένιαίου μετώπου, πού ακολουθεί τό κομμουνιστικό κόμμα, είναι συνεπής, ειλικρινής και ρεαλιστική». Άν οί άνθρωποι τής ομάδας έρευνητών, άφού καταστάλαξαν σ' αυτή τή γνώμη, είναι πραγματικά υπέρ τής συνένωσης και τής έθνικής σωτηρίας, τότε θά μπορούσαν σέ συνέχεια νά βγάλουν τό παρακάτω συμπέρασμα: «Τό άντιϊαπωνικό έθνικό ένιαίο μέτωπο μπορεί νά στεφανωθεί μέ επιτυχία». Αυτή ή βαθμίδα τής έννοιας, τής κρίσης και του συλλογισμού άποτελεί, μέσα στή γενική πορεία τής

γνώσης τῶν πραγμάτων ἀπ' τούς ἀνθρώπους, μιά βαθμίδα ἀκόμα σπουδαιότερη, τή βαθμίδα τῆς λογικῆς γνώσης. Τό ἀληθινό καθήκον τῆς γνώσης εἶναι νά φτάσουμε μέ τή σκέψη, μέσω τῶν αἰσθήσεων, στό βαθμιαίο ξεκαθάρισμα τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιφάσεων τῶν πραγμάτων πού ὑπάρχουν ἀντικειμενικά, στό ξεκαθάρισμα τῆς νομοτέλειάς τους, στό ξεκαθάρισμα τῆς ἐσωτερικῆς σχέσης ἀνάμεσα σέ τοῦτο ἢ σέ κείνο τό φαινόμενο, δηλ, στήν κατάχτηση τῆς λογικῆς γνώσης. Ἐπαναλαβαίνουμε: ἡ λογική γνώση διαφέρει ἀπό τήν αἰσθησιακή γνώση ἀπό τό ὅτι ἡ αἰσθησιακή γνώση ἀγκαλιάζει τίς ἑξωχωριστές πλευρές τοῦ φαινομένου, τήν ἐξωτερική σχέση τῶν πραγμάτων, ἐνῶ ἡ λογική γνώση πού ἀποτελεῖ ἕνα τεράστιο βῆμα πρὸς τά μπρός ἀγκαλιάζει τό κοινό πού ὑπάρχει, τήν οὐσία καί τήν ἐσωτερική σχέση τῶν πραγμάτων, ὁδηγεῖ στήν ἀποκάλυψη τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων τοῦ γύρω κόσμου καί γι' αὐτό μπορεῖ νά συλλάβει τήν ἀνάπτυξη τοῦ γύρω κόσμου στό σύνολό του καί μ' ὅλες τίς πολύπλευρες ἐσωτερικές του σχέσεις.

Κανείς, πρὶν ἀπ' τό μαρξισμό, δέν εἶχε ἐπεξεργαστεῖ μιά τέτια διαλεκτική-ὕλιστική θεωρία γιά τήν πορεία ἀνάπτυξης τῆς γνώσης, θεωρία πού νά βασίζεται στήν πραχτική καί στήν κίνηση ἀπό τό ἀπλό στό σύνθετο. Πρῶτος ὁ μαρξιστικός ὕλισμός ἔλυσε σωστά τό ζήτημα αὐτό, ἔδειξε ὕλιστικά καί διαλεκτικά τήν κίνηση πρὸς τό βάθαιμα τῶν γνώσεων, ἔδειξε τήν προοδευτική κίνηση ἀπό τίς αἰσθησιακές προσλήψεις ὡς τή λογική γνώση τῶν ἀνθρώπων μέσα στή σύνθετη καί συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμενη πραχτική τους τῆς παραγωγῆς καί τῆς ταξικῆς πάλης. Ὁ Λένιν ἔλεγε: «Ἡ ἀφαίρεση τῆς ὕλης, τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἡ ἀφαίρεση τῆς ἀξίας κλπ, μέ μιά λέξη ὅλες οἱ ἐπιστημονικές (οἱ σωστές, σοδαρές, ὄχι ἀνόητες) ἀφαιρέσεις, ἀντανακλοῦν τή φύση βαθύτερα, πιστότερα, πληρέστερα»*.

Ὁ μαρξισμός-λενινισμός θεωρεῖ πῶς τό εἰδικό χαρακτηρι-

* Β. Ι. Λένιν: «Φιλοσοφικά τετράδια», σελ. 146

στικό των δύο βαθμίδων της πορείας της γνώσης βρίσκεται στο ότι η γνώση στην κατώτερη βαθμίδα εκφράζεται στην αίσθηση και στην ανώτερη βαθμίδα εκφράζεται στη λογική, όμως η κάθε βαθμίδα είναι μία βαθμίδα της ενιαίας πορείας της γνώσης. Οί αισθήσεις και τό λογικό διαφέρουν στό χαρακτήρα τους, αλλά είναι άμοιβαία άδιαίρετες και συνενώνονται στη δάση της πραχτικής. Η πραχτική μάς δείχνει τά ότι πράγματα πού γνωρίζουμε μέ τίς αισθήσεις δέ μπορούμε νά τά κατανοήσουμε άμέσως και ότι μονάχα τά πράγματα πού κατανοήσαμε μπορούμε νά τά γνωρίσουμε μέ τίς αισθήσεις άκόμα πιο βαθιά. Η αίσθηση μπορεί νά λύσει μονάχα τό ζήτημα του φαινομένου, όμως τό ζήτημα της ουσίας δέ λύνεται παρά μόνο μέ την κατανόηση. Η λύση αυτών των ζητημάτων δέ μπορεί ούτε στόν ελάχιστο βαθμό ν' άποσπαστεί από την πραχτική. Η γνώση όποιοιδήποτε πράγματος από όποιοιδήποτε άνθρωπο είναι άδύνατη άν ό άνθρωπος αυτός δέν έχει έπαφή μ' αυτό τό πράγμα, δηλ, άν δέ ζει (άν δέν έχει πραχτική) στό περιβάλλον αυτού του πράγματος. Είναι άδύνατο νά γνωρίσει κανείς εκ των προτέρων τή νομοτέλεια της καπιταλιστικής κοινωνίας, άν ζει στη φεουδαρχική κοινωνία, όταν ό καπιταλισμός δέν έχει άκόμα έμφανιστεί και δέν ύπάρχει ή αντίστοιχη πραχτική. Ο μαρξισμός δέ μπορούσε νά είναι προϊόν παρά μονάχα της καπιταλιστικής κοινωνίας. Ο Μάρξ δέ μπορούσε στην έποχή του ελεύθερου καπιταλισμού, νά γνωρίζει εκ των προτέρων και συγκεκριμένα μερικές ιδιόμορφες νομοτέλειες της έποχής του ιμπεριαλισμού, άφού ό ιμπεριαλισμός, σάν ανώτερο στάδιο του καπιταλισμού, δέν είχε άκόμα έμφανιστεί και δέν ύπήρχε άκόμα ή αντίστοιχη πραχτική. Μονάχα ό Λένιν κι ό Στάλιν μπορούσαν νά καταπιαστούν μ' αυτό τό πρόβλημα. Οί Μάρξ, Ένγκελς, Λένιν και Στάλιν, έχτός από τό γεγονός ότι πρόκειται για μεγαλοφυΐες, μπορούσαν ν' αναπτύξουν τή θεωρία τους κυρίως γιατί στην έποχή τους έπαιρναν προσωπικά μέρος στην ταξική πάλη και στην πραχτική των έπιστημονικών πειραμάτων. Αν δέν ύπήρχε αυτός ό τελευταίος όρος, καμιά μεγαλοφυΐα δέ θά μπορούσε νά

ὀδηγήσει σέ ἐπιτυχία. Ἡ ἔκφραση: « Ὁ Σιουτσάϊ,* χωρίς νάχει βγεῖ πέρα ἀπό τό κατώφλι, μπορεῖ νά γνωρίζει ὅλα τά πράγματα τῆς ὑψηλίου » ἦταν μιὰ κούφια φράση τῆς παλιᾶς ἐποχῆς, τῆς ἐποχῆς πού δέν ἦταν ἀναπτυγμένη τεχνικά. Στόν αἰώνα μας, πού εἶναι ἀπό τεχνική ἀποψη προχωρημένος, παρ' ὅλο πού αὐτό εἶναι πραγματοποιήσιμο ὡστόσο πραγματικοί γνῶστες εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού συνδέονται μέ τήν πραχτική στήν ὑψηλίου. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι μέ τήν πραχτική τους ἀποχτοῦν « γνώσεις » πού μέ τή μορφή γραφτῶν κειμένων καί τεχνικῶν μέσων, ἔρχονται στά χέρια τοῦ « Σιουτσάϊ », καί ὕστερ' ἀπ' αὐτό ὁ « Σιουτσάϊ » « γνωρίζει » ἔμμεσα « τά πράγματα τῆς ὑψηλίου ». Γιά τήν ἄμεση γνῶση τούτων ἢ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ προσωπική συμμετοχή στήν πραχτική πάλη, πού συνδέεται μέ τήν ἀλλαγὴ τῆς πραγματικότητας, μέ τήν ἀλλαγὴ τούτων ἢ ἐκείνων τῶν πραγμάτων. Μονάχα αὐτό μπορεῖ νά ὀδηγήσει στήν ἐπαφή μέ τά φαινόμενα τούτων ἢ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, μονάχα ἡ προσωπική συμμετοχή στήν πραχτική πάλη, πού συνδέεται μέ τήν ἀλλαγὴ τῆς πραγματικότητας, δίνει τή δυνατότητα ν' ἀποκαλυφθεῖ καί νά κατανοηθεῖ ἡ οὐσία τούτων ἢ ἐκείνων τῶν πραγμάτων. Αὐτός εἶναι ὁ δρόμος τῆς γνῶσης πού ἀκολουθεῖ στήν πραγματικότητα ὁ κάθε ἄνθρωπος. Ὅμως, ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού, τείνοντας σκόπιμα πρὸς τίς διαστρεβλώσεις, τάσσονται ἐνάντια σ' αὐτό. Τόν πιό γελοῖο ρόλο σ' αὐτό τό Ζήτημα τόν παίζουν οἱ λεγόμενοι « παντογνώστες ! » πού, ἀφοῦ ἀκούσουν κάτι ἀπό τούς διαδάτες καί καταλάβουν ὄχι περισσότερο ἀπό τό μισό, ἀρχίζουν νά θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους σάν « μοναδικούς στήν ὑψηλίου ». Τό γεγονός αὐτό ἀκριβῶς δείχνει τήν ἀνικανότητα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων νά καθορίσουν τίς γνώσεις τους. Τό Ζήτημα τῶν γνώσεων εἶναι Ζήτημα ἐπιστήμης πού δέν ἀνέχεται τήν παραμικρότερη ψευτιά καί κομπασμό καί πού ἀπαιτεῖ μέ ἀποφασιστικότητα ἀκριβῶς τό ἀντίθετο-τήν τίμια καί

* Σιουτσάϊ εἶναι ὁ κατώτερος ἐπιστημονικός βαθμὸς στήν παλιὰ Κίνα.

σεμνή στάση. Ἄν θέλετε ν' ἀποχτήσετε γνώσεις, τότε πρέπει νά παίρνετε μέρος στήν πραχτική πού ἀλλάζει τήν πραγματικότητα. Ἄν θέλετε τά γνωρίσετε τί γεύση ἔχει τό ἀχλάδι πρέπει νά τό βάλετε στό στόμα σας καί νά τό μασήσετε. Ἄν θέλετε νά γνωρίσετε τήν ὀργάνωση καί τή φύση τοῦ ἀτόμου, πρέπει νά κάνετε φυσικά καί χημικά πειράματα, νά ἀλλάξετε τό περιβάλλον τοῦ ἀτόμου. Ἄν θέλετε νά γνωρίσετε τή θεωρία καί τίς μέθοδες τῆς ἐπανάστασης πρέπει νά πάρετε μέρος στήν ἐπανάσταση. Ὅλες οἱ ἀληθινές γνώσεις προέρχονται ἀπό τήν ἄμεση πείρα. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δέ μπορεῖ νά δοκιμάζει ἄμεσα ὅλα τά πράγματα. Τό μεγάλο, πραγματικά, μέρος τῶν γνώσεων εἶναι προϊόν τῆς ἔμμεσης πείρας, εἶναι ὅλες οἱ γνώσεις τῶν παλιῶν αἰώνων καί τῶν ξένων χωρῶν. Οἱ γνώσεις αὐτές εἶναι προϊόν τῆς ἄμεσης πείρας τῶν παλιῶν καί τῶν ξένων λαῶν. Ἄν ἄμεση πείρα τῶν παλιῶν καί ξένων λαῶν ἀνταποκρίνεται στούς ὄρους γιά τούς ὁποίους μιλοῦσε ὁ Λένιν—στήν ἐπιστημονική ἀφαίρεση—κι ἄν ἀποτελοῦσε ἐπιστημονική ἀντανάκλαση τῶν πραγμάτων πού ὑπῆρχαν ἀντικειμενικά, τότε αὐτές οἱ γνώσεις εἶναι ἔγκυρες. Σ' ἀντίθετη περίπτωση δέ μποροῦν νά εἶναι ἔγκυρες. Γι' αὐτό, οἱ γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦνται ἀπό δύο μέρη: ἀπό τήν ἄμεση καί ἀπό τήν ἔμμεση πείρα. Ταυτόχρονα ἐκεῖνο πού γιά μένα ἀποτελεῖ ἔμμεση πείρα, γιά ἄλλους εἶναι ἄμεση πείρα. Συνεπῶς, μιλώντας γιά τό σύνολο τῶν γνώσεων, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι καμιά γνώση δέ μπορεῖ ν' ἀποσπαστεῖ ἀπό τήν ἄμεση πείρα. Ἡ πηγή ὅλων τῶν γνώσεων βρίσκεται στήν αἴσθηση, μέσω τῶν φυσικῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κόσμου πού ὑπάρχει ἀντικειμενικά. Ὅποιος ἀρνεῖται αὐτή τήν αἴσθηση, ὅποιος ἀρνεῖται τήν ἄμεση πείρα, ὅποιος ἀρνεῖται τήν προσωπική συμμετοχή στήν πραχτική τῆς ἀλλαγῆς τῆς πραγματικότητος, αὐτός δέν εἶναι ὑλιστής. Αὐτή εἶναι ἡ αἰτία πού κάνει τούς «παντογνώστες» τόσο γελοίους. Οἱ Κινέζοι ἔχουν μιά παλιά παροιμία: «Πῶς μπορεῖς νά πιάσεις τιγράκια ἄν δέ μπείς στό ἄντρο τῆς τίγρης;». Ἡ παροιμία αὐτή

είναι μιά αλήθεια τόσο για την πραχτική των ανθρώπων όσο και για τη θεωρία της γνώσης. Γνώση, αποσπασμένη από την πραχτική, είναι κάτι που δέ μπορεί να νοηθεί.

Ής αναφέρουμε μερικά συγκεκριμένα παραδείγματα για να δείξουμε πιο καθαρά την κίνηση της διαλεκτικής - ύλιστικής γνώσης, που γεννιέται στη βάση της πραχτικής της αλλαγής της πραγματικότητας—την κίνηση του βαθμιαίου θαθέματος των γνώσεων.

Στην αρχική περίοδο της πραχτικής—περίοδου καταστροφής των μηχανών και αυθόρμητης πάλης—τό προλεταριάτο δρίσκεται, από την άποψη της γνώσης του για την καπιταλιστική κοινωνία, μόνο στην πρώτη βαθμίδα της γνώσης και γνωρίζει μόνο τις ξεχωριστές πλευρές και την έξωτερική σχέση των διαφόρων φαινομένων του καπιταλισμού. Σ' αυτή την περίοδο, τό προλεταριάτο παραμένει, όπως λέμε, «τάξη καθ' έαυτήν». Όταν όμως έφτασε ή δεύτερη περίοδος της πραχτικής του προλεταριάτου—περίοδος συνειδητής κι οργανωμένης οικονομικής πάλης και πολιτικής πάλης—όταν, με τη βοήθεια των έπιστημονικών μεθόδων του Μάρξ και του Ένγκελς, συνοψίστηκε ή πολύμορφη πείρα που συγκεντρώθηκε στη μακρόχρονη πάλη, όταν δημιουργήθηκε ή μαρξιστική θεωρία που διαπαιδαγώγησε τό προλεταριάτο και τό όδηγησε έτσι στην κατανόηση της ούσίας της καπιταλιστικής κοινωνίας στην κατανόηση των σχέσεων έκμετάλλευσης ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις, στην κατανόηση των ιστορικών καθηκόντων του προλεταριάτου, τότε τό προλεταριάτο έγινε «τάξη για τόν έαυτό της».

Τό ίδιο συμβαίνει και με τη γνώση του κινέζικου λαού για τόν ιμπεριαλισμό. Η πρώτη βαθμίδα είναι ή βαθμίδα της έξωτερικής γνώσης, που έκδηλώθηκε στη γενική πάλη ένάντια στους ξένους, τόν καιρό του κινήματος των Τάϊπινγκ και τόν καιρό του κινήματος των Μπόξερς. Μονάχα ή δεύτερη βαθμίδα ήταν ή βαθμίδα της λογικής γνώσης, όταν αποκαλύφθηκαν οί λογής-λογής έσωτερικές κι έξωτερικές αντιφάσεις του ιμπεριαλισμού, όταν αποκαλύφθηκε ή ούσία της καταπίεσης των πλατιών λαϊ-

κῶν μαζῶν τῆς Κίνας ἀπό τόν ἱμπεριαλισμό σέ συμμαχία μέ τούς κινέζους κομπραδόρους * καί τσιφλικάδες. Ἡ γνώση αὐτή δέν ἄρχισε παρά μονάχα στήν περίοδο τοῦ «κινήματος τῆς 4ης Μαΐου» στά 1919**.

Τώρα, ἄς ρίξουμε μιά ματιά στόν πόλεμο. Ἐάν οἱ καθοδηγητές τοῦ πολέμου εἶναι ἄνθρωποι δίχως ἀρκετή στρατιωτική πείρα, τότε, στήν ἀρχική βαθμίδα, αὐτοί δέ θά καταλάβουν τή βαθιά καθοδηγητική νομοτέλεια τοῦ συγκεκριμένου πολέμου (λχ., τό δεκάχρονο πόλεμό μας στήν περίοδο τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης). Στήν ἀρχική βαθμίδα δέν ἀπόχτησαν παρά μόνο προσωπική πείρα σέ πολλές μάχες, πού ἕνας σημαντικός ἀριθμός ἀπ' αὐτές τελείωσε μέ ἤττα. Ὡστόσο, αὐτή ἡ πείρα (ἡ πείρα ἀπό τίς νίκες καί ιδιαίτερα ἀπό τίς ἤττες) τούς ἔκανε νά κατανοήσουν πράγματα ἐσωτερικῆς τάξης, πού διαπερνοῦν τόν πόλεμο στό σύνολό του, δηλ, τή νομοτέλεια τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ πολέμου, νά κατανοήσουν τή στρατηγική καί τήν ταχτική, κι ἔτσι ν' ἀποχτήσουν τή δυνατότητα νά καθοδηγοῦν μέ βεβαιότητα τόν πόλεμο. Ἐάν ἐκεῖνο τόν καιρό, τή διοίκηση τήν ἀναλάβαινε ἕνας ἄνθρωπος δίχως πείρα, τότε αὐτός θά μπορούσε νά κατανοήσει τήν πραγματική νομοτέλεια τοῦ πολέμου μονάχα ὕστερα ἀπό ὀρισμένες ἤττες (ὕστερ' ἀπ' τήν ἀπόχτηση τῆς πείρας).

Συμβαίνει συχνά νά ἀκοῦμε ὅτι μερικοί σύντροφοι, δίχως ν' ἀποφασίζουν ν' ἀναλάβουν αὐτή ἢ ἐκείνη τή δουλιά, δηλώνουν ὅτι δέ θά τά βγάλουν πέρα. Καί γιατί δέ θά τά βγάλουν πέρα; Γιατί δέν ἔχουν τή νομοτελειακή ἀντίληψη γιά τό περιεχόμενο καί τίς συνθήκες αὐτῆς τῆς δουλιᾶς: εἴτε δέν καταπιάστηκαν ποτέ μέ τέτια δουλιά, εἴτε καταπιάστηκαν, ἀλ-

* Κομπραδόρος, αὐτός πού προαγοράζει μαζικά ἔμπορεύματα μέ σκοπό τήν μεταπούλησή τους σέ καιρό ἀκρίβειας, μαυραγορίτης.

** Τό «κίνημα τῆς 4ης Μαΐου» ἦταν ἕνα ἀντιϊμπεριαλιστικό καί κυρίως ἀντιγιαπωνέζικο κίνημα πού ἄρχισε μέ μιά φοιτητική διαδήλωση στίς 4 τοῦ Μάη 1919, στό Πεκίνο. (Σημ. Σύντ.)

λά όχι πολύ, και γι' αυτό δέ μπορούν νά μιλούν γιά τή νομοτέλεια τής δουλιᾶς αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἀφοῦ τούς ἀναλυθεῖ μ' ἐπιμέλεια ἢ κατάσταση καί οἱ συνθήκες αὐτῆς τής δουλιᾶς, θά νιώσουν πῶς ἴσως θά τά θγάλουν πέρα καί θά ἐκφράσουν τήν ἐπιθυμία ν' ἀσχοληθοῦν μ' αὐτή. Ἄν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι, μέ τήν παρέλευση ὀρισμένου χρόνου, ἀποχτήσουν τήν πείρα αὐτῆς τής δουλιᾶς καί ἄν μελετήσουν τήν κατάσταση μέ ζήλο καί δέ βλέπουν τά πράγματα ὑποκειμενικά, μονόπλευρα, ἐπιφανειακά, τότε θά μπορέσουν οἱ ἴδιοι νά συμπεράνουν πῶς πρέπει νά γίνεται ἡ δουλιά καί θ' ἀναπτυχθεῖ σ' αὐτούς σέ σημαντικό βαθμό ἢ πεποίθηση στή δουλιά. Ὅμως οἱ ἄνθρωποι πού βλέπουν τά πράγματα ὑποκειμενικά, μονόπλευρα καί ἐπιφανειακά, πού πηγαίνοντας σ' ἓνα νέο μέρος, δέν ἐνδιαφέρονται γιά τήν κατάσταση, δέ μελετοῦν τό ἔργο στό σύνολό του (τήν ἱστορία τοῦ ἔργου, τή σημερινή κατάσταση στό σύνολό της), δέν καταπιάνονται μέ τήν οὐσία τοῦ ἔργου (τήν ἐσωτερική σχέση τῶν διαφόρων πλευρῶν τοῦ ἴδιου ἔργου καί τήν ἐσωτερική σχέση τοῦ δεσμένου ἔργου μέ ἄλλα ἔργα), καί περιορίζονται νά ἐκδίδουν μ' ἓνα αἶσθημα αὐτοϊκανοποίησης διαταγές καί φερμάνια αὐτοί οἱ ἄνθρωποι δέ μπορούν νά μήν κάνουν λάθη.

Ἐπομένως, τό πρῶτο βῆμα τοῦ προτσές τής γνώσης εἶναι ἡ ἀρχική ἐπαφή μέ τίς συνθήκες τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου—ἡ βαθμίδα τῶν αἰσθήσεων. Τό δεύτερο βῆμα εἶναι τό ἄθροισμα τῶν ὑλικῶν τής αἰσθησιακῆς πρόσληψης, ἡ ταχτοποίηση καί ἡ ἀνασυγκρότηση—ἡ βαθμίδα τής ἔννοιας, τής κρίσης καί τοῦ συλλογισμοῦ. Μονάχα ὅταν ὑπάρχει σέ πληρότητα ἀρκετό ὑλικό αἰσθησιακῆς πρόσληψης (κι ὄχι σκόρπιο καί ἀτελές) καί ὅταν τό ὑλικό αὐτό ἀντιστοιχεῖ στήν πραγματική κατάσταση (καί ὄχι στήν ἐσφαλμένη πρόσληψη), μονάχα τότε μπορούμε, μέ βάση αὐτό τό ὑλικό, νά ἐπεξεργαστοῦμε σωστή ἔννοια καί λογική.

Ἐδῶ ὑπάρχουν δύο σημεία πού πρέπει νά τονιστοῦν ιδιαίτερα. Γιά τό πρῶτο μιλήσαμε κιόλας πύό πάνω. Ὅμως πρέπει ἐδῶ νά τό ξαναποῦμε ἀκόμα μιά φορά: εἶναι τό ζήτημα πού

ἀφορὰ τὴν ἐξάρτηση τῆς λογικῆς γνώσης ἀπὸ τὴν αἰσθησιακὴν πρόσληψη. Ὅποιος νομίζει ὅτι ἡ λογικὴ γνώση δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν αἰσθησιακὴν πρόσληψη, αὐτὸς εἶναι ἰδεαλιστής.

Στὴν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ὑπῆρχαν οἱ ὀνομαζόμενοι «ὀρθολογιστές» πού παραδέχονταν μόνον τὴν πραγματικότητα τοῦ λογικοῦ, ἀρνιούσαν τὴν πραγματικότητα τῆς πείρας, θεωρούσαν ὅτι ἔγκυρο εἶναι μονάχα τὸ λογικὸ καὶ ὅτι ἡ πείρα τῆς αἰσθησιακῆς πρόσληψης δὲν εἶναι ἔγκυρη. Τὰ λάθη αὐτῆς τῆς τάσης βρίσκονται στὸ ὅτι γίνεται μιά προσπάθεια νὰ τοποθετηθοῦν τὰ γεγονότα μέ τὰ πόδια πρὸς τὰ πάνω. Ἡ ἐγκυρότητα τῆς ὀρθολογικῆς ἀρχῆς ἀπορῆει ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν αἰσθησιακὴν πρόσληψη, σέ ἀντίθετη περίπτωση, ἡ ὀρθολογικὴ ἀρχὴ θά μεταβαλλόταν σέ νερό δίχως πηγὴ, σέ δέντρο δίχως ρίζα, θά μεταβαλλόταν σέ κάτι πού θά γεννιόταν μονάχα ὑποκειμενικά καὶ δέ θά ἦταν ἔγκυρο. Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἀλληλουχίας τῆς πορείας τῆς γνώσης, ἡ αἰσθησιακὴ πείρα ἔχει τὴν πρώτη θέση καὶ τονίζουμε τὴ σημασία τῆς κοινωνικῆς πραχτικῆς στὸ προτσές τῆς γνώσης: μονάχα ἡ κοινωνικὴ πραχτικὴ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει στὴν ἀρχὴ τῆς ἐμφάνισης τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, στὴν ἀρχὴ τῆς ἀπόχτησης τῆς πείρας τῆς αἰσθησιακῆς πρόσληψης ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον πού ὑπάρχει ἀντικειμενικά. Γιά τίς γνώσεις ἑνὸς ἀνθρώπου πού ἔχει κλειστά τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά καὶ πού εἶναι ἀποσπασμένος ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον πού ὑπάρχει ἀντικειμενικά — οὔτε κἀν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος. Ἡ γνώση ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πείρα — αὐτὸ ἀκριβῶς, εἶναι ὁ ὕλισμός τῆς θεωρίας τῆς γνώσης.

Τὸ δεύτερο σημεῖο εἶναι τὸ βάθεμα τῆς γνώσης, ἡ ἀνάγκη τοῦ περάσματος ἀπὸ τὴν αἰσθησιακὴν βαθμίδα τῆς γνώσης στὴ λογικὴ βαθμίδα — αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ διαλεχτικὴ τῆς θεωρίας τῆς γνώσης*. Ἄν νομίζει κανεὶς πῶς ἡ γνώση μπορεῖ νὰ στα-

* Ὁ Β. Ι. Λένιν λέει: «Γιά νὰ καταλάβῃ κανεὶς, πρέπει ν' ἀρχίσει ἐμπειρικὰ τὴν κατανόηση, τὴ μελέτη, ν' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν ἐμπειρία στὸ γενικό». «Φιλοσοφικά τετράδια», σελ. 178

ματήσει στο κατώτερο στάδιο, στην αισθησιακή βαθμίδα, υποθέτοντας ότι μονάχα οι αισθησιακές προσλήψεις είναι έγκυρες και ότι η λογική γνώση δεν είναι έγκυρη, τότε αυτό σημαίνει ότι ξανακάνει τά γνωστά στην ιστορία λάθη του «έμπειρισμού». Τά λάθη αυτής της θεωρίας βρίσκονται στην άγνοια του γεγονότος ότι τά υλικά της αισθησιακής πρόσληψης είναι, αναμφίβολα, αντανάκλαση τών πραγματικοτήτων του έξωτερικού κόσμου πού υπάρχει αντικειμενικά (δέ λέω εδώ ότι η έμπειρία είναι απλώς ο ιδεαλιστικός έμπειρισμός μέ την πείρα του της έσωτερικής αντανάκλασης), όμως αυτά τά υλικά είναι μόνο επιφανειακά και μονόπλευρα και η αντανάκλαση πού δίνουν δεν είναι πλήρης, δεν αντανακλά την ουσία τών πραγμάτων. Για την πλήρη αντανάκλαση όλου του πράγματος, για την αντανάκλαση της ουσίας του πράγματος, για την αντανάκλαση της έσωτερικής νομοτέλειας του πράγματος, είναι απαραίτητη η λειτουργία της νόησης, η έπεξεργασία του πλούσιου υλικού της αισθησιακής πρόσληψης, πού συνίσταται στο κοσκίνισμα της φλούδας και στο διάλεγμα του σπόρου, στην απομάκρυνση του ψεύτικου και τή διατήρηση του πραγματικού, στο πέραςμα από τό ένα στο άλλο, από τό έξωτερικό στο έσωτερικό. Για νά κατασκευαστεί ένα σύστημα έννοιών και θεωριών, χρειάζεται νά γίνει ένα άλμα από τίς αισθήσεις (τήν αισθησιακή γνώση) στη λογική γνώση. Η έπεξεργασμένη αυτή γνώση δεν είναι πιά μιά κούφια και μή έγκυρη γνώση, αλλά, αντίθετα, όπως λέει ο Λένιν, είναι μιά γνώση πού αντανακλά ακόμη βαθύτερα, πιστότερα, πληρέστερα τό πράγμα πού υπάρχει αντικειμενικά, αρκεί μόνο τό πράγμα αυτό νά είναι ένα προϊόν έπιστημονικά έπεξεργασμένο στην πορεία της γνώσης, στη δάση της πραχτικής. Διαφορετικά ένεργούν οι στενοί και χυδαίοι πραχτικιστές: υποκλίνονται μπροστά στην πείρα και περιφρονούν τή θεωρία, πράγμα πού έχει σαν έπακόλουθο νά μή μπορούν ν' άγκαλιάσουν τό αντικειμενικό φαινόμενο στο σύνολό του, νά τούς λείπει η σαφής κατεύθυνση, νά μήν έχουν μεγάλη προοπτική και ν' αυτοϊκανοποι-

οούνται με τις ξεχωριστές επιτυχίες τους και τό στενό όρίζοντα. Άν τήν επανάσταση τήν καθοδηγούσαν τέπιοι άνθρωποι, θά τήν έφερναν στό άδιέξοδο.

Ή λογική γνώση έξαρτάται άπ' τίς αισθήσεις, άπό τήν αισθησιακή γνώση και ή αισθησιακή γνώση πρέπει ν' αναπτύσσεται σέ λογική γνώση — αυτό άκριβώς είναι ή θεωρία τής γνώσης του διαλεκτικού ύλισμου. Ο «όρθολογισμός» και ό «έμπειρισμός» στή φιλοσοφία δέν καταλαβαίνουν τόν ιστορικό και τό διαλεκτικό χαρακτήρα τής γνώσης και, παρ' όλο πού ή κάθε μία άπ' αυτές τίς τάσεις περιέχει μονόπλευρες αλήθειες (μιλάμε για τόν ύλιστικό όρθολογισμό κι έμπειρισμό και όχι για τόν ιδεαλιστικό όρθολογισμό κι έμπειρισμό), όμως στό σύνολό της ή θεωρία τους για τή γνώση είναι λαθεμένη. Ή κίνηση τής γνώσης του διαλεκτικού ύλισμου άπό τά αισθήματα στό λογικό, παραμένει ή ίδια, τόσο στή μικρή πορεία τής γνώσης (λχ, ή γνώση κόποιου πράγματος ή κάποιας δουλιάς) όσο και στή μεγάλη πορεία τής γνώσης (λχ, ή γνώση τής κοινωνίας ή τής επανάστασης).

Όμως, ή κίνηση τής γνώσης δέ σταματά έδω. Άν ή κίνηση τής γνώσης του διαλεκτικού ύλισμου σταματούσε μονάχα στή λογική γνώση, αυτό θά ήταν μονάχα τό μισό του προβλήματος. Κάτι παραπάνω: άπ' τήν άποψη τής μαρξιστικής φιλοσοφίας αυτό τό μισό δέν είναι καθόλου τό σπουδαιότερο μισό του προβλήματος. Ή μαρξιστική φιλοσοφία θεωρεί ότι τό σπουδαιότερο ζήτημα δέν είναι, ότι άφου καταλάβει κανείς τή νομοτέλεια του άντικειμενικού κόσμου θά μπορεί κατά συνέπεια νά έρμηνεύσει τόν κόσμο, αλλά τό νά χρησιμοποιήσει αυτή τή γνώση τής άντικειμενικής νομοτέλειας για τήν ένεργητική μεταμόρφωση του κόσμου. Ο μαρξισμός παραδέχεται ότι ή θεωρία είναι μία ένεργητική δύναμη. Ή σπουδαιότητά της βρήκε τήν πλέρια έκφρασή της στήν άκόλουθη θέση του Λένιν: «Χωρίς επαναστατική θεωρία, δέ μπορεί νά ύπάρχει επαναστατικό κίνη-

μα»*. Ο μαρξισμός όμως δίνει μεγάλη σημασία στη θεωρία, ακριβώς και μονάχα, γιατί αυτή μπορεί να κατευθύνει τήν πράξη. Αν έχει κανείς μιά σωστή θεωρία αλλά περιορίζεται μονάχα στό νά κάνει κούφια συζητήσεις γύρω άπ' αυτή, άν τήν έχει κρυμένη στό ντουλάπι και δέν τή χρησιμοποιεί στήν πραχτική, τότε ή θεωρία αυτή, όσο καλή κι άν είναι, δέ μπορεί νά έχει σημασία. Η γνώση αρχίζει από τήν πραχτική, μέσω τής πραχτικής άποχτιέται ή θεωρητική γνώση, πού, ύστερα, πρέπει και πάλι νά επιστρέψει στήν πραχτική. Ο ενεργητικός ρόλος τής γνώσης δέν εκφράζεται μόνο στό ενεργητικό άλμα από τήν αισθησιακή γνώση στη λογική γνώση: σπουδαιότερο ακόμα είναι τό νά βρεί ή γνώση τήν έκφρασή της στό άλμα από τή λογική γνώση στην επαναστατική πραχτική. Η γνώση πού κατανόησε τή νομοτέλεια του κόσμου, πρέπει νά γυρίσει και πάλι στην πραχτική τής μεταμόρφωσης του κόσμου, νά χρησιμοποιηθεί στην πραχτική τής παραγωγής, στην πραχτική τής επαναστατικής ταξικής πάλης και τής έθνικης πάλης, καθώς και στην πραχτική των επιστημονικών πειραμάτων. Τέτια είναι ή πορεία τής επαλήθευσης τής θεωρίας και τής ανάπτυξης τής θεωρίας, πορεία πού άποτελεί συνέχεια του ένιαίου προτσές τής γνώσης. Όπως είπώθηκε πιο πάνω, τό ζήτημα του άν ή θεωρητική γνώση ανταποκρίνεται στην αντικειμενική πραγματικότητα δέ λύνεται ολοκληρωτικά και δέ μπορεί νά λυθεί ολοκληρωτικά στην κίνηση τής γνώσης από τήν αισθησιακή πρόσληψη προς τό λογικό. Για τήν ολοκληρωτική λύση αυτού του ζητήματος είναι άπαραίτητο νά γυρίσει ξανά ή λογική γνώση στην κοινωνική πραχτική, νά εφαρμοστεί ή θεωρία στην πράξη, νά ελεγχθεί τό άν μπορεί ή λογική γνώση νά οδηγήσει στον επιδιωκόμενο σκοπό. Πολλές φυσικο-επιστημονικές θεωρίες ονομάζονται αλήθειες ακριβώς γιατί αυτές οι θεωρίες όχι μονάχα ανακαλύφθηκαν από τούς φυσιοδίφες, μά και επαληθεύτηκαν στην μετέπει-

* Β. Ι. Λένιν: "Απαντα, τόμ. IV, σελ. 380

τα επιστημονική πραχτική. Ἡ αἰτία πού ὁ μαρξισμός-λενινισμός ἄρχισε νά ὀνομάζεται ἀλήθεια δέ βρίσκεται μόνο στό γεγονός ὅτι ἡ θεωρία αὐτή δημιουργήθηκε ἐπιστημονικά ἀπό τούς Μάρξ, Ἐνγκελς, Λένιν καί Στάλιν ἀλλά καί στό ὅτι ἐπαληθεύτηκε ἀπό τή μετέπειτα πραχτική τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης καί τῆς ἐθνικῆς πάλης. Ὁ διαλεκτικός ὕλισμός ἔγινε καθολική ἀλήθεια γιατί ἡ πραχτική τοῦ κάθε ἀνθρώπου δέ μπορεῖ νά θρεῖ ἔξω ἀπ' τά πλαίσιά του. Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης γνώσης μᾶς λέει ὅτι πολλές θεωρίες δέν ἦταν ἀρκετά ἔγκυρες, ὅμως, ὕστερα ἀπό ἔλεγχο στήν πραχτική, τά λάθη τους διορθώθηκαν. Γι' αὐτό τό λόγο ἀκριβῶς ἡ πραχτική εἶναι τό κριτήριο τῆς ἀλήθειας, «ἡ ἄποψη τῆς ζωῆς, τῆς πραχτικῆς, πρέπει νά εἶναι ἡ πρώτη καί βασική ἄποψη τῆς θεωρίας τῆς γνώσης»*. Ὑπέροχα τό διατύπωσε ὁ Στάλιν: «Φυσικά, ἡ θεωρία χάνει τό περιεχόμενό της ἂν δέ συνδέεται μέ τήν ἐπαναστατική πραχτική, ἀκριβῶς ὅπως καί ἡ πραχτική γίνεται τυφλή ἂν ὁ δρόμος της δέ φωτίζεται ἀπ' τήν ἐπαναστατική θεωρία»**.

Ὅλοκληρώνεται ἄραγε μ' αὐτό ἡ κίνηση τῆς γνώσης; Ἀπαντοῦμε: ὀλοκληρώνεται καί ταυτόχρονα δέν ὀλοκληρώνεται. Ἡ γνώση τῶν ἀνθρώπων πού καταπιάστηκαν μέ τήν ἀλλαγὴ αὐτοῦ πού συντελεῖται σέ κάποιον καθορισμένο ἀντικειμενικό φαινόμενο, σέ κάποιο καθορισμένο σκαλοπάτι ἀνάπτυξης (ἀδιάφορο ἂν πρόκειται γιά τήν πραχτική τῆς ἀλλαγῆς κάποιου φυσικοῦ φαινομένου ἢ τήν πραχτική τῆς ἀλλαγῆς κάποιου κοινωνικοῦ φαινομένου) κινεῖται, λόγω τῆς ἀντανάκλασης τοῦ ἀντικειμενικοῦ φαινομένου καί τῆς δραστηριότητας ὑποκειμενικῆς λειτουργίας, ἀπό τήν αἰσθησιακή ἀρχή πρὸς τό λογικό καί δημιουργεῖ ἰδέες, θεωρίες, προγράμματα ἢ σχέδια, πού στό σύνολό τους ἀνταποκρίνονται στή νομοτέλεια τοῦ δοσμένου ἀντικειμενικοῦ φαινομένου. Αὐτές οἱ ἰδέες, οἱ θεωρίες, προγράμματα ἢ τά σχέδια, ἐφαρμόζονται ἔπειτα στήν πραχτική τοῦ ἴδιου

* Β. Ι. Λένιν: Ἄπαντα, τόμ. XIII, σελ. 116

** Ι. Β. Στάλιν: Ζητήματα Λενινισμού, ἑλλ. μετάφ., σελ. 17

αυτοῦ ἀντικειμενικοῦ φαινομένου κι ἂν πετυχαίνεται ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός, δηλ, ἡ μεταβολή σέ πραγματικότητα τῶν προκαθορισμένων ιδεῶν, θεωριῶν, προγραμμάτων ἢ σχεδίων στήν πραχτική τοῦ παραπάνω φαινομένου ἢ ἡ ἐπίτευξη σέ γενικές γραμμές τῆς πραγματοποίησης τότε ἡ κίνηση τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ φαινομένου μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὀλοκληρωμένη. Λογυχάρη, ἡ πραγματοποίηση κάποιου σχεδίου ἀνοικοδόμησης, ἡ ἐπιβεβαίωση κάποιας ἐπιστημονικῆς ὑπόθεσης, ἡ δημιουργία κάποιου μηχανισμοῦ, τό μάζεμα τῆς σοδιάς κάποιας γεωργικῆς καλλιέργειας—αὐτά στήν πορεία τῆς ἀλλαγῆς τῆς φύσης—εἴτε ἡ ἐπιτυχία κάποιας ἀπεργίας, ἡ νίκη σέ κάποιο πόλεμο, ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος στήν πορεία τῆς ἀλλαγῆς τῆς κοινωνίας,—ὄλ' αὐτά θεωροῦνται ἐπίτευξη τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ. "Ὅμως, γιά νά μιλήσουμε γενικά, σπάνια συμβαίνει, στήν πραχτική τῆς ἀλλαγῆς τῆς φύσης ἢ τῆς κοινωνίας, νά μετατρέπονται σέ πραγματικότητας χωρίς τήν παραμικρή ἀλλαγή οἱ προκαθορισμένες ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ιδέες, θεωρίες, προγράμματα ἢ σχέδια. Αὐτό συμβαίνει γιατί ἀνθρώποι πού πραγματοποιοῦν τήν ἀλλαγή τῆς πραγματικότητας συναντοῦν συχνά πολλοὺς περιορισμούς: περιορισμούς πού ἔχουν σχέση ὄχι μόνο μέ τίς ἐπιστημονικές καί τεχνικές συνθήκες ἀλλά καί μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀντικειμενικοῦ φαινομένου καί τό βαθμό τῆς ἐκφρασῆς του (γιά τήν ὥρα δέν ἀνακαλύφθηκαν ἀκόμα πλέρια ὄλες οἱ πλευρές καί ἡ οὐσία τοῦ ἀντικειμενικοῦ φαινομένου). Μέσα σέ μιά τέτια κατάσταση καί ἐπειδή στήν πραχτική ἐκδηλώνονται περιστατικά πού δέν τά εἶχαν προϋποθέσει νωρίτερα, συμβαίνουν συχνά περιπτώσεις μερικῆς ἀλλαγῆς τῶν ιδεῶν, θεωριῶν, προγραμμάτων καί σχεδίων, ἀλλά συχνά ἐπίσης ὑπάρχουν καί περιπτώσεις ὀλοκληρωτικῆς ἀλλαγῆς τους. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις—ὅταν οἱ προκαθορισμένες ιδέες, θεωρίες, προγράμματα καί σχέδια δέν ἀνταποκρίνονται ἐν μέρει ἢ ὀλότελα στήν ἀντικειμενική πραγματικότητα—πού εἶναι ἐν μέρει ἢ ὀλότελα ἐσφαλμένες. Σέ μιά σειρά περιπτώσεις, μονάχα ὕστερ' ἀπό τήν πολλαπλή ἐπανάληψη τῶν ἀποτυχιῶν κατορθώνεται νά διορ-

θωθεῖ ἢ λαθεμένη γνώση, κατορθώνεται νά ἐπιτευχθεῖ ἢ ἀντιστοιχία μέ τή νομοτέλεια τοῦ ἀντικειμενικοῦ προτσές καί, ἐπομένως κατορθώνεται νά μετατραπεῖ τό ὑποκειμενικό πράγμα σέ ἀντικειμενικό, δηλ, νά ἐπιτευχθοῦν στήν πραχτική τά ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα. Ἔτσι, ὅταν φτάσει αὐτή ἡ στιγμή, ἡ κίνηση τῆς γνώσης τῶν ἀνθρώπων σέ κάποιο καθορισμένο ἀντικειμετικό φαινόμενο, σέ κάποια καθορισμένη βαθμίδα ἀνάπτυξης, θεωρεῖται ὀλοκληρωμένη.

Ὅμως, ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐξέλιξης τοῦ φαινομένου ἡ κίνηση τῆς γνώσης τῶν ἀνθρώπων δέν εἶναι ὀλοκληρωμένη. Τό κάθε φαινόμενο ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἔχει σχέση μέ τόν τομέα τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἢ τήν κοινωνία, κινεῖται κι ἐξελίσσεται, λόγω τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιφάσεων καί τῆς πάλης, πρὸς τήν προοδευτική κατεύθυνση, πού ἀκολουθεῖ καί πρὸς τήν ὁποία ἐξελίσσεται ἡ κίνηση τῆς ἀνθρώπινης γνώσης. Ἄν πρόκειται γιά κοινωνικό κίνημα τότε οἱ ἡγέτες πού εἶναι πραγματικά ἐπαναστάτες πρέπει ὄχι μόνο νά διορθῶνουν μ' ἐπιδεξιότητα τά λάθη στίς ιδέες, στίς θεωρίες, στά προγράμματα καί τά σχέδιά τους ὅπως εἶπαμε πῶς πάνω, ἀλλά καί τόν καιρό πού κάποιο καθορισμένο ἀντικειμενικό φαινόμενο περνάει ἀπό ἓνα συγκεκριμένο βαθμό ἀνάπτυξης σέ ἄλλο συγκεκριμένο βαθμό ἀνάπτυξης, αὐτοί πρέπει, στήν ὑποκειμενική τους γνώση, μαζί μ' ὄλους πού παίρνουν μέρος στήν ἐπανάσταση νά προσχωρήσουν μέ μαστοριά στό πέρασμα αὐτό, δηλ, νά προσπαθήσουν ὥστε τά νέα ἐπαναστατικά καθήκοντα καί τά νέα σχέδια ἐργασίας πού προωθοῦνται, ν' ἀνταποκρίνονται στίς ἀλλαγές στή νέα κατάσταση. Σέ συνθήκες ἐπαναστατικῆς περιόδου, οἱ ἀλλαγές γίνονται μ' ἓνα ὀρμητικό τρόπο, καί ἄν οἱ γνώσεις τῶν ἐπαναστατῶν δέ θά ἀλλάζουν κι αὐτές μέ τόν ἴδιο ὀρμητικό τρόπο, τότε θά εἶναι ἀδύνατο νά ὀδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση στή νίκη. Ὅμως, συχνά συμβαίνει νά καθυστεροῦν οἱ ιδέες σέ σχέση μέ τήν πραγματικότητα. Αὐτό συμβαίνει γιατί οἱ ἀνθρώπινες γνώσεις περιορίζονται ἀπό πολλούς κοινωνικούς ὄρους.

Ἄγωνιζόμαστε ἐνάντια στούς συντηρητικούς πού βρίσκονται

μέσα στίς επαναστατικές μας γραμμές, γιατί η ιδεολογία τους δέ μπορεί ν' αναπτύσσεται ανάλογα μέ τήν αντικειμενική κατάσταση πού αλλάζει, κι αυτό έκδηλώθηκε ιστορικά μέ τή μορφή του δεξιού όπορτουνισμού. Αύτοί οί άνθρωποι δέ βλέπουν ότι η πάλη τών αντιθέσεων όδήγησε στήν ανάπτυξη του αντικειμενικού φαινομένου ένω οί γνώσεις τους έξακολουθούν νά βρίσκονται στό παλιό σκαλοπάτι. Αύτες οί ιδιότητες χαρακτηρίζουν τήν ιδεολογία όλων τών συντηρητικών. Η ιδεολογία τους είναι αποσπασμένη από τήν κοινωνική πραχτική, δέ μπορούν νά προπορευτούν από τήν κίνηση τής κοινωνίας και νά παίξουν τό ρόλο του όδηγητή, αλλά σέρνονται στήν ούρά και παραπονιούνται για τήν πολύ γρήγορη κίνηση τής κοινωνίας, προσπαθώντας νά τήν τραβήξουν, νά τή στρέψουν πρός τά πίσω.

Άγωνιζόμαστε επίσης ένάντια στήν «άριστερή» φρασεολογία. Οί ιδέες πού έχουν οί εκπρόσωποι τής «άριστερής» φρασεολογίας προσπερνούν τό βαθμό τής συγκεκριμένης ανάπτυξης του αντικειμενικού φαινομένου. Μερικοί φρασεολόγοι παίρνουν τίς αύταπάτες για αλήθεια, άλλοι προσπαθούν βίαια νά πραγματοποιήσουν σήμερα ιδανικά πού δέ μπορούν νά πραγματοποιηθούν παρά μόνο στό μέλλον. Στήν πράξη, οί ιδέες τους, πού είναι αποσπασμένες, από τή σύγχρονη πραχτική, τής πλειοψηφίας τών ανθρώπων, αποσπασμένες από τή σύγχρονη πραγματικότητα, όδηγούν στον τυχодиωχτισμό. Οί ιδιότητες του ιδεαλισμού και του μηχανιστικού ύλισμού, του όπορτουνισμού και του τυχодиωχτισμού, είναι η διάσταση ανάμεσα στό ύποκειμενικό και τό αντικειμενικό, η απόσπαση τής γνώσης από τήν πραχτική. Η μαρξιστική-λενινιστική θεωρία, πού έχει σαν χαρακτηριστικό της γνώρισμα τήν έπιστημονική κοινωνική πραχτική, παλαίβει αποφασιστικά ένάντια σ' αυτές τίς λαθεμένες ιδεολογίες. Οί μαρξιστές παραδέχονται ότι στήν απόλυτη γενική πορεία ανάπτυξης του σύμπαντος, η ανάπτυξη τών ξεχωριστών συγκεκριμένων φαινομένων είναι σχετική. Όσο η γνώση τής απόλυτης αλήθειας εκφράζεται στή γνώση τών συγκεκριμένων φαινομένων σέ μία

ὀρισμένη θαθμίδα ανάπτυξης, τόσο, σέ κάθε στιγμή, ἡ γνώση δέν περιέχει παρά σχετικές μονάχα ἀλήθειες. Ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια δημιουργεῖται ἀπό τό ἄθροισμα τῶν ἀμέτρητων σχετικῶν ἀληθειῶν*. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀντικειμενικοῦ προτσές εἶναι μιά ἀνάπτυξη γεμάτη ἀντιθέσεις καί πάλη. Μέ τή σειρά της, ἡ ἀνάπτυξη τῆς κίνησης τῆς ἀνθρώπινης γνώσης εἶναι μιά ἀνάπτυξη γεμάτη ἀντιθέσεις καί πάλη. Στόν ἀντικειμενικό κόσμο, ἡ κάθε διαλεχτική κίνηση μπορεῖ, ἀργά ἢ γρήγορα, νά βρεῖ τήν ἀντανάκλασή της στήν ἀνθρώπινη γνώση. Ἡ πορεία τοῦ νά ἐμφανίζονται, ν' ἀναπτύσσονται καί νά ἐξαφανίζονται τά πράγματα, εἶναι ἀτέλειωτη στήν κοινωνική πραχτική, ὅπως εἶναι ἀτέλειωτη καί ἡ πορεία τῆς ἐμφάνισης, ἀνάπτυξης κι ἐξαφάνισης στήν ἀνθρώπινη γνώση. Ἡ πραχτική, πού στρέφεται πρὸς τήν ἀλλαγὴ τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητας καί πού βασίζεται σέ καθορισμένες ιδέες, θεωρίες, προγράμματα καί σχέδια, κινεῖται συνεχῶς πρὸς τά μπρός, καί ἡ ἀνθρώπινη γνώση γιά τήν ἀντικειμενική πραγματικότητα συνεχῶς βαθαίνει. Ἡ κίνηση τῶν ἀλλαγῶν δέ σταματᾷ, ὅπως ποτέ δέ σταματᾷ ἡ γνώση τῆς ἀλήθειας στήν πραχτική ἀπό τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ μαρξισμός-λενινισμός δέ δάζει καθόλου τέρμα στήν ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας, ἀλλά, ἀντίθετα, ἀνακαλύπτει συνεχῶς δρόμους γιά τή γνώση τῆς ἀλήθειας στήν πραχτική. Τό συμπέρασμα μας: εἴμαστε ὑπὲρ τῆς συγκεκριμένης ἱστορικῆς ἐνότητας τοῦ ὑποκειμενικοῦ καί τοῦ ἀντικειμενικοῦ, τῆς θεωρίας καί τῆς πραχτικῆς, τῶν γνώσεων καί τῆς δράσης. Εἴμαστε ἐνάντια σ' ὅλες τίς «ἀριστερές» ἢ δεξιές λαθεμένες ἰδεολογίες πού εἶναι ἀποσπασμένες ἀπό τή συγκεκριμένη ἱστορία.

Στή σημερινή ἐποχὴ τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης, ἡ εὐθύνη γιά τή σωστή γνώση καί τή μετομόρφωση τοῦ κόσμου φορτώθηκε ἱστορικά στοὺς ὤμους τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ πολιτικοῦ του κόμματος. Σ' ὅλο τόν κόσμο καί στήν Κίνα, ἡ πορεία τῆς πραχτικῆς τῆς μετομόρφωσης τοῦ κόσμου, πού καθορίστηκε στή

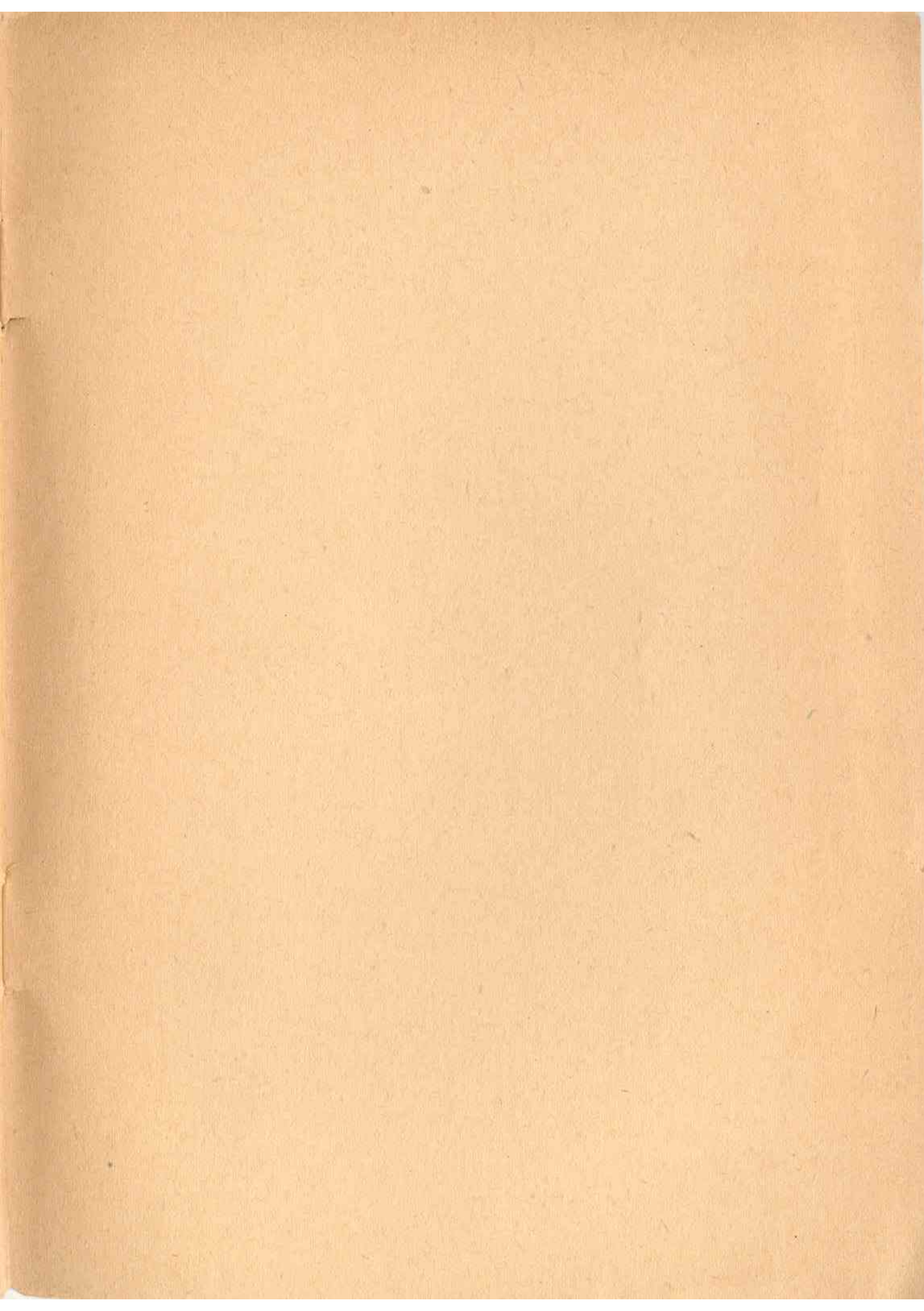
* Β. Ι. Λένιν. Ἄπαντα, τόμ. XIII, σελ. 110

βάση τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης, ἔφτασε σέ μιά ἱστορική στιγμή —μιά στιγμή τεράστιας σπουδαιότητος χωρίς προηγούμενο σ' ὅλη τήν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἡ στιγμή τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐξαφάνισης τοῦ σκοταδιοῦ σ' ὅλο τόν κόσμον καί στήν Κίνα, καί τῆς μετατροπῆς του σ' ἓνα χωρίς προηγούμενο, ἀκόμα φωτεινότερο κόσμον. Ἡ πάλι τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ λαοῦ γιά τή μεταμόρφωση τοῦ κόσμου περικλείνει τήν πραγματοποίηση τῶν παρακάτω καθηκόντων: μεταμόρφωση τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου καθώς καί μεταμόρφωση τοῦ δικοῦ του ὑποκειμενικοῦ κόσμου, μεταμόρφωση τῶν ἱκανοτήτων του γιά γνώση, μεταμόρφωση τῆς σχέσης τοῦ ὑποκειμενικοῦ κόσμου μέ τόν ἀντικειμενικό κόσμον. Οἱ μεταμορφώσεις αὐτές πραγματοποιοῦνται κίόλας σ' ἓνα μέρος τῆς γῆς,—στή Σοβιετική Ἑνωση. Καί, σήμερα, ὁ σοβιετικός λαός ἐπιταχύνει αὐτή τήν πορεία τῶν μεταμορφώσεων. Μέ τή σειρά τους, ὁ κινέζικος λαός καί οἱ λαοί τοῦ κόσμου περνάνε σήμερα ἢ θά περάσουν στό κοντινό μέλλον ἀπό τό δρόμον αὐτῶν τῶν μεταμορφώσεων. Σ' αὐτό πού ὀνομάζουμε ἀντικειμενικό κόσμον πού μεταμορφώνεται ὑπάρχουν καί ἀντίπαλοι τῆς μεταμόρφωσης καί γι' αὐτό ἡ μεταμόρφωση αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων θά πρέπει νά περάσει ἀπό τό στάδιο τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, καί μονάχα ὕστερα ἀπ' αὐτό οἱ τέτιοι ἄνθρωποι θά μπορέσουν νά περάσουν στό στάδιο τῆς αὐτεπίγνωσης. Ἡ ἐποχή πού ἡ ἀνθρωπότητα, σ' ὅλο τόν κόσμον, θά φτάσει στή συνειδητή μεταμόρφωση τοῦ ἑαυτοῦ της καί τοῦ κόσμου, θά εἶναι ἡ ἐποχή τοῦ κομμουνισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμον.

Μέ τήν πραχτική ν' ἀνακαλύπτουμε τήν ἀλήθεια, μέ τήν πραχτική νά ἐπιβεβαιώνουμε τήν ἀλήθεια καί ν' ἀναπτύσσουμε τήν ἀλήθεια. Ἀπό τίς αἰσθήσεις, ἀπό τίς αἰσθησιακές προσλήψεις, νά περνοῦμε ἐνεργά στή λογική γνώση, ἀπό τή λογική γνώση στή δραστήρια καθοδήγηση τῆς ἐπαναστατικῆς πραχτικῆς, στή μεταμόρφωση τοῦ ὑποκειμενικοῦ καί τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Ἡ πραχτική,—γνώση, ξανά πραχτική, ξανά γνώση,—εἶναι μιά μορφή πού στήν κυκλική της ἐπανάληψη δέν ἔχει τέλος.

καί τό περιεχόμενο τοῦ κάθε κύκλου τῆς πραχτικῆς καί τῆς γνώσης ἀνεβαίνει σχετικά σέ ἀνώτερο σκαλοπάτι. Αὐτή εἶναι στό σύνολό της ἡ θεωρία τῆς γνώσης τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ, αὐτή εἶναι ἡ ἀντίληψη τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ γιά τήν ἐνότητα τῶν γνώσεων καί τῆς δράσης.

Ἡ ἑλληνική μετάφραση ἔγινε ἀπό τά ρούσικα. Τό ἔργο μεταφράστηκε ἀπ' τά κινέζικα στά ρούσικα ἀπό τόν καθηγητή Ν. Φεντορένκο καί δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Μπολσεβίκ» ἀρ. 23/1950.
Τυπώθηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1951 σέ 3.500 ἀντίτυπα.

ТИМН 1500 ДРХ.